

Имам Нававиди
гъайи
яхцІур гъадис

**Бисмиллягъи-р-рахӀмани-р-рахӀим
Алемрин Раббидиз шукур, саламатвални хийир-
дуьа чи Мугъаммад Пайгъамбардиз адан вири
асгъабриз хьуй.**

Имам Нававиди гъайи яхцӀур гъадис

Мухийддин Абу Закария Яхья бин Шараф ан-Навави

Имам ан-Навави Шафии Аль–Ашари (631-676 х/1233-1277 м) мазгъабдин мужтагъид тир, ам хъсан къилихдалди тафаватлу хъайиди я.

Адан тамам тIвар – Йагъйа бин Шараф бин Мурри Гъасан бин Гъусейн бин Гъизам Абу Закарийа Мугъйиддин. Ам гъижрадай 631-йисан мугъаррам вацра, Дамаскдин патав гвай Нава хуъре дидедиз хъана. Аял вахтунда ам хайи хуъре Къуръан кIелиз ва хуралай чирунал машгъул хъана. Ахпа ан-Навави Дамаскдиз фена, Равагъйи мересадик экечIна, шейх аль-Камаль бин Агъмадан гъилик кваз югъди-йифди шариатдин илимар къачуна. Вичин бубадихъ галаз гъаж къурмишайдалай къулухъ ам са варзни зуран къене Мединада амукъна. Ада вичин девирдин машгъур алимривай тарс къачуна, месела, ар-Рид ибн Бургъан, шейхерин шейх Абд аль-Азиз Мугъаммад аль-Ансари ва масабур. Ада агъадихъ галай гъадисрин кIватIалар кIелна: Бухаридин ва Муслиман «Сагъигъар», Абу Даудан, ат-Тирмизидин, Ибн Маджагъан ва ан-Насаидин «Сунанар», имам Агъмадан «Муснад», имам Малик бин Анасан «Аль-МуватIта» ва мсб. Идалайни гъейри ам араб чIал,

фикъгъидин бинеяр, мугъаддисрин уьмуър, диндин бинеяр ва маса илимар чирунал машгъул тир.

Шейх ан-Навави, Аллагъдин регъимдик хъуй ам, дуьньядин малдихъай вил атІанвай кас (загъид) тир, ам диндарвилелди тафаватлу жезвай, инсанри адаз гъуьрмет ийизвай, Аллагъдин ибадатдал машгъул тахъана ада гъич са сятни акъудзавачир. Пачагъриз гъакъикъи гаф лугъуз кичІедачир, ам абурухъ галаз вич гуьруьш жедай, я тахъайтІа чар кхъена абурун къилив инсан рекъе твадай. Ада вичин насигъатра хъуьтуьлвал ва зиреквал ишлемишдай.

Вичин куьруь уьмуърдин эхирдай Мугъйиддин Абу Закария Яхъя бин Шараф ан-Навави вичин ватандиз хтана, ада вичин рагъметдиз фенвай муаллимрин ва вичиз клани ксарин сурарал ва гъакІни Иерусалимдиз, Аль-Халильдиз (Хеврон) зиярат авуна. Ам вичин ватанда вич хайи хуьре начагъ хъана ва 676 йисан Ражабдин вацра хиджрадин регъметдиз фена ва гъана кучудни авунва.

Имам ан-Навави ашарит тир

Вичин «Бустан аль-арифин» ктабдин 79-чина имам ан-Нававиди кхъенва:

«За лугъузва: гзаф къадар ктабар кхъиналди машгъур хъанвай инсанрикай къвед чи имамар я: имам Абу Абдуллагъ Мугъаммад ибн Идрис аш-Шафии ва имам Абуль-Гъасан аль-Ашари, Аллагъ чпелай рази хъурай». Чаз аквазвайвал инал имам Нававиди «чи имамар» гаф ишлемишзава, и карди ам имам Ашаридин терефдар тирди тестикъарзава. Ингъе аз-Загъабидивичин «Тарихуль-Ислам» (15-том, 332-чин) ктабда имам ан-Нававидин инанмишвилиз къимет ганва: «Имам ан-Навави Ашари акъидадин терефдар тирди виридаз чизва. Ашаритриз аксивалзавай вири инсанар ада мубтади'рай (цӀийивилер твазвайбур) гъисабзава, абурун гъакъиндай лап векъи я».

Адан машгъур ктабар:

1. "Аль-Арба'ун"
2. "Риязу ссалихин"
3. "Аль-Азкар".
4. "Минхадж".
5. "Шарх Сахиху Муслим"
6. "Бустануль-'арифин"
7. "Аль-Макасид"

Алай вахтунда имам ан-Нававидин «Риязу салигъин» ктаб гъар са мискИнда ва межлисдал кІелзава. «Сагъигъу-ль-Муслим» лугъудай гъадисрин кІватІалдиз баян гана ада кхъей «Шаргъу-ль-Муслим» ктаб асул дибдин ктабдиз элкъвена. Дуьньяда авай Шафии мазгъабдин фикъгъ чирзавай Исламдин вири медресейрани институтра адан «Мингъажу тІалибин» ктаб чарасуз тегъерда кІелзава.

И ктаб кхьинин себеб Пайгъамбардин (Аллагъдин саламни салат хъуй адал) хадис хъана:

«Гъи касди 40 гъадис вичелай агакъарайтІа а кас эхир къияматдин юкъуз алим хъиз къаргъда, зун гъа касдин шагъид ва куьмекчи жеда».

Имам Нававиди гъайи яхѹр гъадис

1-гъадис

[عن أمير المؤمنين أبي حفص عمر بن الخطاب رضي الله تعالى عنه قال : سمعت رسول الله صلى الله تعالى عليه وعلى آله وسلم يقول : إنما الأعمال بالنيات وإنما لكل امرئ ما نوى فمن كانت هجرته إلى الله ورسوله فهجرته إلى الله ورسوله ومن كانت هجرته لدنيا يصيبها أو امرأة ينكحها فهجرته إلى ما هاجر إليه]
رواه إماما المحدثين : أبو عبدالله محمد ابن إسماعيل بن إبراهيم بن المغيرة بن بردزبه البخاري وأبو الحسين مسلم ابن الحجاج بن مسلم القشيري النيسابوري : في صحيحيهما اللذين هما أصح الكتب المصنفة

Абу Хафс Умар ибн аль-Хаттаб (Аллагъ рази хъуй) ахъайна хъи:

Заз ван хъана Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) эхтилатзавайвал:

«Гъакъикъатда амалар ниятриз килигна гъисабзава я ва гъар садаз вичин ниятдиз килигна гуда. ГъакІ тирвилай Аллагъ ва Адан Пайгъамбар патал гъижре авурбурун (куъч хъун) гъижре Аллагъ ва Пайгъамбар патал жеда. Амма дубнья ва я дишегъли (адал

эвленмиш хъун) патал гъижре авурбурун гъижре, вуч патал авунватIа, гъам патал жеда.

(Аль Бухари ва Муслим)

2- гъадис

[عن عمر رضي الله تعالى عنه أيضا قال : بينما نحن جلوس عند رسول الله ﷺ ذات يوم إذ طلع علينا رجل شديد بياض الثياب شديد سواد الشعر لا يرى عليه أثر السفر ولا يعرفه منا أحد حتى جلس إلى النبي ﷺ فأسند ركبتيه إلى ركبتيه ووضع كفيه على فخذيه وقال : يا محمد أخبرني عن الإسلام فقال رسول الله ﷺ : الإسلام أن تشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله وتقيم الصلاة وتؤتي الزكاة وتصوم رمضان وتحج البيت إن استطعت إليه سبيلا قال : صدقت فعجبنا له يسأله ويصدق له قال : فأخبرني عن الإيمان قال أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر وتؤمن بالقدر خيره وشره قال : صدقت قال : فأخبرني عن الإحسان قال أن تعبد الله كأنك تراه فإن لم تكن تراه فإنه يراك قال : فأخبرني عن الساعة قال ما المسئول عنها بأعلم من السائل قال : فأخبرني عن أماراتها قال أن تلد الأمة ربتها وأن ترى الحفاة العراة العالة رعاء الشاء يتطاولون في البنيان ثم انطلق فلبثت مليا ثم قال يا عمر أتدري من السائل ؟ قلت : الله ورسوله أعلم قال فإنه جبريل أتاكم يعلمكم دينكم] رواه مسلم

Умар ибн аль ХатIабалай (Аллагъ рази хъуй) лагъанва:

«Са сеферда чун Аллагъдин Расулдихъ галаз, ацукънавайла, бирдан чи вилик адетдинди тушир къешенг парталар алай, тежер къадар гуърчег сифет авай са инсан (ам чакай садазни чидай кас тушир, я адал сиягъат ийизвайдан лишан затIни алачир) пайда хъана. Пайгъамбардин метIерив метIер агудна абурал гъилер эцигна вилик ацукъай ада икI лагъана:

Я Мугъаммад, хабар це заз Исламдикай. Аллагъдин Расулди адаз ихътин жаваб гана:

Ислам - им Сад Аллагъдилай гъейри мад илягъ авачирдан, Мугъаммад Пайгъамбарни Аллагъдин Расултирдан гъакъиндай шагъидвал авун лагъай чIал я; идалай гъейри Исламди капI авун, закат гун, Рамазанд вацра сивер хуън ва Байтуллагъдин (Кябедин) патав Гъяждал фин ферз яз гъисабзава.

Вун гъахъ я, Мугъаммад, лагъана а итимди. Ахпа ада вичиз Имандикай хабар це лагъана.

Иман - давамарна Пайгъамбарди, - им Аллагъдихъ, Адан Малайикрихъ, Адан Ктабрихъ, Адан Пайгъамбаррихъ, Эхиратдин Йикъахъ, Къадардихъ (яни Аллагъдин патай инсандиз гузвай са пай, къисмет) ва гъакI вири хийир шийирни

Аллагъдин патай тирдахъ инанмишвал авун лагъай чIал я.

Гъахъ я вун, Мугъаммад гила Игъсан вуч лагъай гаф ятIа ачухара.

Игъсан - им вуна Аллагъдиз, Ам аквазвайдай къуна, ибадат авун (чаз Ам аквазвачтIани, Аллагъдиз чун аквазва эхир) лагъай чIал я.

Вун гъахъ я, Мугъаммад гила Къияматдин (Эхиратдин) Йикъакай хабар це.

Жаваб гузвайдаз, хабар къазвайдалай гзаф чизвач, жаваб гана Пайгъамбарди.

АкI ятIа, Къияматдин Йикъан лишанрикай суьгъбет ая.

ЛукI дишегълиди вичиз хан-ханум хайила, къецIил (чуплах) нехирбанри сада садалай къакъан кIвалер эцигиз акъажунар ийидайла, Къияматдин Югъ мукъва жада.

...Ахпа а итим къарагъна, хъфена. Гила Аллагъдин Расулди лугъузва:

Я Умар, суалар гайиди ваз вуж ятIа чидани?

Аллагъдизни, Адан Пайгъамбардиз хъсан чида.

Ам квез куь дин чириз атанвай Джабраил Малайик тир».

(Муслим)

3- гъадис

[عن أبي عبد الرحمن عبد الله بن عمر بن الخطاب رضي الله تعالى عنهما قال : سمعت رسول الله ﷺ يقول : بني الإسلام على خمس : شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله وإقام الصلاة وإيتاء الزكاة وحج البيت وصوم رمضان] رواه البخاري ومسلم

Абу Абд ар-Рахман Абдулдах бин Умар бин аль-Хаттаб (вичибрукай Аллагъ рази хъуй) ахъайна хъи:

Заз ван хъана Пайгъамбар (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) гъик лагъаната:

«Ислам вад шейинал бинеламиш жезва: Келима Шагъадат - Ашгъаду (за шагъидвал ийизва) алля илягъа (авач илягъ) илля-Ллагъу (Сад Аллагъдилай гъейри) ва анна Мугъаммадан (гъакъикъатда Мугъаммад) расулю-Ллагъи (Аллагъдин Илчи я); КапI авун; Закат гун; Рамазанд вацра сив хуън; Гъяждал фин (мумкинвал авайди)».

(Аль Бухари ва Муслим)

4- гъадис

[عن أبي عبد الرحمن عبد الله بن مسعود رضي الله عنه قال : حدثنا رسول الله ﷺ وهو الصادق المصدوق : إن أحدكم يجمع خلقه في بطن أمه أربعين يوما نطفة ثم يكون علقة مثل ذلك ثم يكون مضغة مثل ذلك ثم يرسل إليه الملك فينفخ فيه الروح ويؤمر بأربع كلمات : بكتب رزقه وأجله وعمله وشقي أو سعيد فوالله الذي لا إله غيره إن أحدكم ليعمل بعمل أهل الجنة حتى ما يكون بينه وبينها إلا ذراع فيسبق عليه الكتاب فيعمل بعمل أهل النار فيدخلها وإن أحدكم ليعمل بعمل أهل النار حتى ما يكون بينه وبينها إلا ذراع فيسبق عليه الكتاب فيعمل بعمل أهل الجنة فيدخلها] رواه البخاري ومسلم

Абу Абд ар-Рахман Абдуллах бин Мас'уд (Аллагъ рази хъуй), ахъайна хъи:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана чаз:

«Гъакъикъатда квекай гъар сад дидедин руфуна яхџур юкъуз яратмишзава, ахпа адакай, мад гъакъван вахтунда (40 югъ), ивидин курут жезва, ахпа адакай, мад гъакъван вахтунда, якIун кIус жезва, идалай гуьгъуьниз адак руьгъ кутадай малаик ракъурзава ва адаз (малаикдиз Аллагъди) къуд кар эмирзава: адан ризкъи, уьмуьрдин яргъивал (ажал), амалар ва бахтлу

(яни, иман гваз) жедани бахтсуз (имансуз) жедани кхьин. Вичелай гъейри маса илягъ авачир Аллагъдал кьин хьуй, гъакъикъатда квекай сада женнетэгълийрин амалриз кутугай амалар ийизва ва аданни женнетдин арада са кьуьнт кьван чкани амуькьзавач (яни лап мукъвал), ва акІ жезва хьи, кхьенвайди адан кьилел къвезва ва ада жегъеннемэгълийрин амалриз кутугай амалар ийиз башламишзава ва жегъеннемдиз аватзава. Гъакъикъатда квекай сада жегъеннемэгълийрин амалриз кутугай амалар ийизва ва аданни жегъеннемдин арада са кьуьнт кьван чкани амуькьзавач, ва акІ жезва хьи, кхьенвайди адан кьилел къвезва ва ада женнетэгълийрин амалриз кутугай амалар ийиз башламишзава ва гъаниз физва».

(Аль Бухари ва Муслим)

5- гъадис

[عن أم المؤمنين أم عبدالله عائشة رضي الله عنها قالت : قال رسول الله ﷺ : من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد] رواه البخاري ومسلم
وفي رواية لمسلم [من عمل عملا ليس عليه أمرنا فهو رد]

Лугъзуху Абдулагъди дидеди Айшади (Аллагъ рази хъйу) акъайнагъи:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Ни чи эмирра (Исламда) цIийивилер туртIа, чи эмиррик квачир а крар къабулдач.

Ва маса риваятда лугъузва: «Ни чи эмиррик квачир амал авуртIа, ам къабулдач»».

(Аль Бухари ва Муслим)

6- гъадис

[عن أبي عبد الله النعمان بن بشير رضي الله عنهما قال : سمعت رسول الله ﷺ يقول : إن الحلال بين وإن الحرام بين وبينهما أمور مشتبّهات لا يعلمهن كثير من الناس فمن اتقى الشبهات فقد استبرأ لدينه وعرضه ومن وقع في الشبهات وقع في الحرام كالراعي يرعى حول الحمى يوشك أن يرتع فيه ألا وإن لكل ملك حمى ألا وإن حمى الله محارمه ألا وإن في الجسد مضغة إذا صلحت صلح الجسد كله وإذا فسدت فسد الجسد كله ألا وهي القلب] رواه البخاري ومسلم

Абу Абдуллах Ан-Нуман Ибн Башир (Аллагъ рази хъуй) лагъана:

Заз ван хъана Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал)

лагъана:

«Гъакъикъатда гъалалдин баянар ганва ва гъарамдин баянарни ганва. Абурун арада чӀехи пай инсанриз тийижир шаклу шейӀрни ава. Вуж и шаклу шейӀрикай яргъаз хъанатӀа, ада вичин дин ва инсанвал михъиз хвена. Ни и шаклу шейӀр авунатӀа, ам гъарамдиз аватна. Къадагъа алай чкадин патав малар хуъзвай нехирбан, а чкадиз аватун мумкин жезвай месезла хъиз я. Гъакъикъатда гъар са пачагъдиз къадагъа алай са чка ава, тушни? Ва гъакъикъатда Аллагъдин къадагъа - им Ада гъарам авунвай шейӀр я. Гъакъикъатда гъар са беденда са кӀус як ава, ам сагъ тирла вири беденни сагъ жеда. Амма, ам чӀур хъайила, вири беденни чӀур жезва. Им рикӀ я».

(Аль Бухари ва Муслим)

7- гъадис

[عن أبي رقية تميم بن أوس الداري رضي الله تعالى عنه أن النبي ﷺ قال الدين النصيحة قلنا : لمن ؟ قال لله ولكتابه ولرسوله ولأئمة المسلمين وعامتهم] رواه مسلم

Абу Рукайа Тамим бин Аус ад-Дари (Аллагъ рази хъуй) акъайнагъи:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Дин - им насигъат (инал сидкъивал фикирда ава) я! Нин вилик насигъат? - лагъана абуру. Аллагъдин вилик, Адан ктабдин ва Пайгъамбардин вилик, мусурманрин имамрин ва гъакI вири мусурманрин виликни, - жаваб гана Пайгъамбарди».

(Муслим)

8- гъадис

[عن أبي هريرة عبد الرحمن بن صخر رضي الله تعالى عنه قال : سمعت رسول الله ﷺ يقول مانهيتكم عنه فاجتنبوه وما أمرتكم به فأتوا منه ما استطعتم فإنما أهلك الذين من قبلكم كثرة مسائلهم واختلافهم على أنبيائهم] رواه البخاري ومسلم

Абу Хурайра Абд ар-Рахман бин Сахр, (Аллагъ рази хъуй) акъайнагъи:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Заз (яни Пайгъамбардиз) инсанри шагъадат, капI ва закат къиле тухун къабулдади инсанрихъ галаз женг твах лагъанва. И кIвалахар къиле тухуз хъайитIа, абуру чпин иви ва мал-девлет хуьда. Исламди къейднавай чкайрилай гъейри (яни Исламди кIевелай къадагъа авунвай чкайрилай гъейри). Ибурун гъисаб-суал (дуван) Аллагъди ийида».

(Аль Бухари ва Муслим)

9- гъадис

[عن أبي هريرة رضي الله تعالى عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم : إن الله تعالى طيب لا يقبل إلا طيبا وإن الله أمر المؤمنين بما أمر به المرسلين فقال تعالى { يا أيها الرسل كلوا من الطيبات واعملوا صالحا } وقال تعالى { يا أيها الذين آمنوا كلوا من طيبات ما رزقناكم } ثم ذكر الرجل يطيل السفر أشعث أغبر يمد يديه إلى السماء : يا رب يا رب ومطعمه حرام وملبسه حرام وغذي بالحرام فأنى يستجاب له] رواه مسلم

Абу Хурайра Абд Ар-Рахман Ибн Сахр (Аллагъ рази хъуй) акъайнагъи:

Заз ван хъана Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«За квез негъ авунвай шейэривай яргъаз хъухъ, эмирнавай шейэр, квелай алакьдай къван, къиле твах! Гъакъикъатда квелай вилик хъайибур, пара суалар гуни ва пайгъамбарриз табий тахъуни гъелек авуна».

(Аль Бухари ва Муслим)

10- гъадис

[عن أبي هريرة رضي الله تعالى عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم : إن الله تعالى طيب لا يقبل إلا طيبا وإن الله أمر المؤمنين بما أمر به المرسلين فقال تعالى { يا أيها الرسل كلوا من الطيبات واعملوا صالحا } وقال تعالى { يا أيها الذين آمنوا كلوا من طيبات ما رزقناكم } ثم ذكر الرجل يطيل السفر أشعث أغبر يمد يديه إلى السماء : يا رب يا رب ومطعمه حرام وملبسه حرام وغذي بالحرام فأنى يستجاب له] رواه مسلم

Абу Хурайра (Аллагъ рази хъуй) лагъана:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Гъакъикъатда Аллагъ Михъиди я ва михъидалай (яни гъалалдилай) гъейри масад къабулзавач. Ва гъакъикъатда Аллагъди пайгъамбарриз эмирнавайди муъминризни эмирнава. Ада лагъанва: "Эй, пайгъамбарар! Михъи (гъалал тир) шейэр неъ ва амаласалигъ (хъсан) крар ая!" Ва мадни лагъанва: "Эй, иман гвай ксар, Чна квез ганвай михъи ризкъи неъ!"

Пайгъамбарди лагъана: Яргъал рекъяй хтана чІарар какахъай, руквади къунвай са касди цавариз гъилер яргъи ийиз: "Я Рабби, Я Рабби!" - лугъузва,

вичин тѹън-хъун, парталар ва акъалтнавай якни кваз гъарам тирла, адаз гъинай жаваб гуда?»

(Муслим ва Ат-Тирмизи)

11- гъадис

[عن أبي محمد الحسن بن علي بن أبي طالب سبط رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم وريحانته رضي الله عنهما قال : حفظت من رسول الله ﷺ دع ما يريبك إلى ما لا يريبك]
رواه الترمذي والنسائي وقال الترمذي : حديث حسن صحيح

Пайгъамбарди хтулди Абу Мухаммад Аль Хасан Ибн Али Ибн Абу Талиб лагъана:

За рикел хвена Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Шак алай кар ийимир ва шак алачирди ая».

(Ат-Тирмизи ва Ан-Насайи)

12- гъадис

[عن أبي هريرة رضي الله تعالى عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم من حسن إسلام المرء تركه ما لا يعنيه]
حديث حسن رواه الترمذي وغيره وهكذا

Абу Хурайра (Аллагъ рази хъуй) лагъана:

Пайгамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Инсандик Исламдин иервал - им вичиз талукъ тушир крар тун (яни тавун) я».

(Ат-Тирмизи)

13- гъадис

عن أبي حمزة أنس بن مالك رضي الله تعالى عنه خادم رسول الله ﷺ عن النبي ﷺ قال لا يؤمن أحدكم حتى يحب لأخيه ما يحب لنفسه]
رواه البخاري ومسلم

Абу Хамза Анас Ибн Малик (Аллагъ рази хъуй) агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Жуваз кӀанзвайди стха патални кӀан тахъайтӀа, квекай садазни иман (гъакъикъи) жедач».

(Аль Бухари ва Муслим)

14- гъадис

[عن ابن مسعود رضي الله تعالى عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم لا يحل دم امرئ مسلم إلا بإحدى ثلاث : الثيب الزاني والنفس بالنفس والتارك لدينه المفارق للجماعة] رواه البخاري ومسلم

Абдуллагъ Ибн Масудан (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Аллагъдилай гъейри маса илягъ авачирдан ва зун (яни Мугъаммад Пайгъамбар) Аллагъдин Илчи тирдан шагъидвалзавай мусурман касдин иви гъалал туш, пуд дуьшуьшдилай гъейри: эвленмиш хъанвайди яз зинекарвал авурдан, чан патал (яни къанлу ягъун,

къисас вахчун), дин гадарна жемятдикай чара хъайидан».

(Аль Бухари ва Муслим)

15- гъадис

[عن أبي هريرة رضي الله تعالى عنه أن رسول الله ﷺ قال : من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليقل خيرا أو ليصمت ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم جاره ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه] رواه البخاري ومسلم

Абу Хурайрадин (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Аллагъдихъ ва къияматдин йикъахъ инанмиш жезвай касди я хъсан гаф лугъурай, я кисрай. Аллагъдихъ ва къияматдин йикъахъ инанмиш жезвай касди къуншидиз икрам авурай. Аллагъдихъ ва къияматдин йикъахъ инанмиш жезвай касди мугъмандиз икрам авурай».

(Аль Бухари ва Муслим)

16- гъадис

[عن أبي هريرة رضي الله تعالى عنه أن رجلا قال للنبي صلى
الله عليه وآله وسلم : أوصني قال لا تغضب فردد مرارا قال لا تغضب
[رواه البخاري]

Абу Хурайрадин (Аллагъ рази хъуй) гафаралди
агакъарна:

Пайгъамбардин (Аллагъдин салатни салам хъуй
адал) къилив са кас атана,
икІ лагъана:

«Заз са меслят къалура.

Хъел къвемир! - лагъана Пайгъамбарди

А касди вичин тІалабун са шумуд сеферда тикрар
хъууна. Амма Пайгъамбарди гъар сеферда: "Хъел
къвемир!", лугъудай меслят гана».

(Аль Бухари)

17- гъадис

[عن أبي يعلى شداد بن أوس رضي الله تعالى عنه عن رسول الله ﷺ قال إن الله كتب الإحسان على كل شيء فإذا قتلتم فأحسنوا القتلة وإذا ذبحتم فأحسنوا الذبحة وليحد أحدكم شفرته وليرح ذبيحته] رواه مسلم

Абу Йа'ля Шаддадан Ибн Аусан (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Гъакъикъатда Чехи Аллагъди чаз гъар са кIвалах хъсандаказ (бажарагълудаказ) ая лагъанва. Масад рекъидайла - хъсандаказ йикъ, тукIвадайла (гъайван) - хъсандаказ тукIук. Гъар сада вичин чукIул хци авурай ва тукIвазвай гъайвандиз регъятвал гурай».

(Муслим)

18- гъадис

[عن أبي ذر جندب بن جنادة وأبي عبد الرحمن معاذ بن جبل رضي الله تعالى عنهما عن رسول الله ﷺ قال : إتق الله حيثما كنت وأتبع السيئة الحسنة تمحها وخالق الناس بخلق حسن] رواه الترمذي وقال : حديث حسن وفي بعض النسخ : حسن صحيح

Абу Зарра Джундуба Ибн Джунадади и Абу Абд Ар-Рахмана Му'аза Ибн Джабальдин (вичибрукай Аллагъ рази хъуй) абрун гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Аллагъдихъай гъина хъайитІани кичІе хъухъ. ЧІуру крар акъатайла, абур михъи авун патал, гуьгъуьнай къени крар хъия, инсанрив хъсан ахлакъдивди (хесетривди) эгечІ».

(Ат-Тирмизи)

19- гъадис

[عن أبي العباس عبدالله بن عباس رضي الله تعالى عنهما قال : كنت خلف النبي ﷺ يوما فقال يا غلام إني أعلمك كلمات : إحفظ الله يحفظك إحفظ الله تجده تجاهك إذا سألت فاسأل الله وإذا استعنت فاستعن بالله واعلم أن الأمة لو اجتمعت على أن ينفعوك بشئ لم ينفعوك إلا بشئ قد كتبه الله لك وإن اجتمعوا على أن يضروك بشئ لم يضروك إلا بشئ قد كتبه الله عليك رفعت الأقلام وجفت الصحف] رواه الترمذي وقال حديث حسن صحيح
وفي رواية غير الترمذي [إحفظ الله تجده أمامك تعرف إلى الله في الرخاء يعرفك في الشدة واعلم أن ما أخطأك لم يكن ليصيبك وما

أصابك لم يكن ليخطئك واعلم أن النصر مع الصبر وأن الفرج مع
الكرب وأن مع العسر يسرا]

Аббасан хва Абдуллагъа (Аллагъ рази хъуй)
эхтилатзава:

"Са юкъуз зун Пайгъамбардин (Аллагъдин салатни салам хъуй адал)
къулухъ акъвазнавайла, ада лагъана: " Заваз са бязи келимаяр чирда: Аллагъ рикІел хуьх, Аллагъди вунни хуьда! Аллагъ рикІел хуьх, ваз Ам ви вилик жагъида! ТІалабдайла тек са Аллагъдивай тІалаба! Куьмек кІандайлани - Гъадавай тІалаба! Ваз чир хуьхъ, гъакъикъатда вири инсанар ваз менфят гун патал кІватІ хъайитІа, Аллагъди ваз кхъенвайдалай гъейри абурувай гуз алакьдач. Амма ваз зарар гун патал кІватІ хъайитІа, Аллагъди ваз кхъенвайдалай гъейри абурувай гузни алакьдач. Къелемар хкажнава ва чарарни къуранва.

Са маса риваятда икІ лугъузва: "Аллагъ рикІел хуьх, ваз Ам ви вилик жагъида! Булвиле авайла Аллагъ чир хуьхъ, Адаз вун дарвиле хъайила чир жеда. Ваз чир хуьхъ, гъакъикъатда ви кылел татайди, ам татана кІанзавайди тир, амма ви кылел атайди - алатна кІанзавачир. Ва ваз чир хуьхъ, гъакъикъатда

гъалибвал сабурдихъ галаз, шадвал -пашманвилихъ галаз ва четинвал - регъятвилихъ галаз санал жеда».

(Ат-Тирмизи)

20- гъадис

[عن أبي مسعود عقبة بن عمرو الأنصاري البصري رضي الله عنه قال : قال رسول الله ﷺ : إن مما أدرك الناس من كلام النبوة الأولى : إذا لم تستح فاصنع ما شئت] رواه البخاري

Абу Мас'уда Укбы Ибн Амра Аль Ансари Аль Бадри (Аллагъ рази хъуй) акъайнагъи:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Эвелдай хъайи пайгъамбаррин келимайрикай инсанарив агакъайбур: "Ваз регъуъ тежедайла вуч кІандатІани ая", - лугъудайбур я».

(Аль Бухари)

21- гъадис

[عن أبي عمرو - وقيل أبي عمرة - سفيان ابن عبد الله رضي الله عنه قال : قلت يا رسول الله قل لي في الإسلام قولاً لا أسأل عنه أحداً غيرك قال قل أمنت بالله ثم استقم] رواه مسلم

Абу Амр Суфйан Ибн Абдуллах Ас-Сакафи
(Аллагъ рази хъуй) эхтилатзава:

За Пайгъамбардивай (Аллагъдин салатни салам
хъуй адал) жузуна:

«Я Расуляллагъ анжах вавай жузаз жедай,
Исламдин чирвилерикай заз ахъагъа.

Буна лагъ: "Зун Аллагъдихъ инанмиш я", ахпа
дуьз рекъай алад! - лагъана Пайгъамбарди».

(Муслим)

22- гъадис

[عن أبي عبد الله جابر بن عبد الله الأنصاري رضي الله عنهما أن رجلاً سأل رسول الله ﷺ فقال : أرأيت إذا صليت المكتوبات وصمت رمضان وأحللت الحلال وحرمت الحرام ولم أزد على ذلك شيئاً أدخل الجنة ؟ قال نعم] رواه مسلم

Абу Абдуллаха Джабира Ибн Абдуллаха Аль Ансари (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Са касди Пайгъамбардивай (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) жузуна:

«За ферз тир куплар ийидайла, Рамазанд вацра сивер хуьдайла, гъалал тирди гъалал яз къабулдайла, гъарам - гъарам яз ва ибурук гъич са затІни кутан тийидайла зун женнетдиз фидани?

Эхъ! - жаваб гана Пайгъамбарди».

(Муслим)

23- гъадис

[عن أبي مالك الحارث بن الأشعري رضي الله عنه قال : قال رسول الله ﷺ الطهور شطر الإيمان والحمد لله تملأ الميزان وسبحان الله والحمد لله تملأن - أو تملأ - ما بين السماء والأرض والصلاة نور والصدقة برهان والصبر ضياء والقرآن حجة لك أو عليك كل الناس يغدو : فبائع نفسه فمعتقها أو موبقها] رواه مسلم

Абу Малика Аль Хариса Ибн Асима Аль Аш'аридин (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Михъивал - имандин са пай я. Альгъамдуллилягъ гафуни Мизандин терезар ацIурда, Субгъаналлагъ ва Альгъамдуллилягъ гафари, гъатта абурукай садани, цаваринни чилерин ара ацIурзава. КапI - нур я, садакъа - делил, сабур - ишигъ, Къуръан - вун патал ва ви аксина делилар я. Гъар са инсан пакамакъ физва (чпин крар ийиз). Я ада вич къутармишзава, я гъелек ийизва».

(Муслим)

24- гъадис

[عن أبي ذر الغفاري رضي الله تعالى عنه عن النبي صلى الله تعالى عليه وآله وسلم فيما يرويه عن ربه عز وجل أنه قال يا عبادي إني حرمت الظلم على نفسي وجعلته بينكم محرماً فلا تظالموا يا عبادي كلكم ضال إلا من هديته فاستهدوني أهدكم يا عبادي كلكم جائع إلا من أطعمته فاستطعموني أطعمكم يا عبادي كلكم عار إلا من كسوته فاستكسوني أكسكم : يا عبادي إنكم تخطئون بالليل والنهار وأنا أغفر الذنوب جميعاً فاستغفروني أغفر لكم يا عبادي إنكم لن تبغوا ضري فتضروني ولن تبغوا نفعي فتنفعوني يا عبادي لو أن أولكم وآخركم وإنسكم وجنكم كانوا على أتقى قلب رجل واحد منكم ما زاد ذلك في

ملكي شيئا : يا عبادي لو أن أولكم وآخركم وإنسكم وجنكم كانوا على أفجر قلب رجل واحد منكم ما نقص ذلك من ملكي شيئا : يا عبادي لو أن أولكم وآخركم وإنسكم وجنكم قاموا في صعيد واحد فسألوني فأعطيت كل واحد مسأله ما نقص ذلك مما عندي إلا كما ينقص المخيط إذا أدخل البحر يا عبادي إنما هي أعمالكم أحصيها لكم ثم أوفيكم إياها فمن وجد خيرا فليحمد الله ومن وجد غير ذلك فلا يلومن إلا نفسه [رواه مسلم

Абу Зарра Аль Гифаридин (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) агакъарна:

«ЧIехи Аллагъди лугъузва: "Я Зи лукIар, гъакъикъатда за жуваз зулум авун къадагъа ийизва ва куь арадани ам авун гъарам я. ГъакI тирвилай зулум ийимир!

Я Зи лукIар, квекай гъар сад ягъалмиш я, За гъидаят (дуьз рекъе тун) авурдалай гъейри, гъавиляй Завай гъидаят авун тIалаба, За квез гуда.

Я Зи лукIар, квекай гъар сад гишила ава, За тIуьн гайидалай гъейри, гъавиляй Завай тIуьн тIалаба, за квез гуда.

Я Зи лукIар, квекай гъар сад къеџIила ава, За парталар гайидалай гъейри, гъавиляй Завай парталар тIалаба, За квез гуда.

Я Зи лукIар, гъакъикъатда куъне югъ-йиф хатаяр ийизва, амма За вири гунагърилай гъил къачузва, гъавиляй туба-астагъфир ая, За гунагърилай гъил къачуда.

Я Зи лукIар, квевай Заз зарар гуз алакьдач ва менфятни гуз алакьдач.

Я Зи лукIар, эгер квелай эвел хъайибур ва хъижедайбурни, инсанарни чинерар, куъ арада авай виридалайни пара Аллагъдихъай кичIезвай рикI авай инсандиз ухшар тиртIани, ида Зи пачагълугъда гъич са затIни дегишардачир.

Я Зи лукIар, эгер квелай эвел хъайибур ва хъижедайбурни, инсанарни чинерар, куъ арада авай виридалайни алчах рикI авай инсандиз ухшар тиртIани, ида Зи пачагълугъдик гъич са нукъсанни кутадачир.

Я Зи лукIар, эгер квелай эвел хъайибур ва хъижедайбурни, инсанарни чинерар, са къакъан чкадал кIватI хъана Завай тIалабзавайтIа, За абуруз гъардаз, ни вуч тIалабиз хъайитIани, гайидан къадарди Захъ авайди, гъуьлуьк кутуна хкудай рапуни яд тIимилардай къванни, тIимилардачир.

Я Зи лукIар, гъакъикъатда За куь амалар гъисабзава, ахпа За квеv агакъарда. Хийир жагъайда Аллагъдиз шукур авурай, шийир жагъайда вичелай гъейри масад батIул тавурай».

(Муслим)

25- гъадис

[عن أبي ذر رضي الله عنه أيضا أن ناسا من أصحاب رسول الله ﷺ قالوا للنبي صلى الله تعالى وعليه وآله وسلم : يا رسول الله ذهب أهل الدثور بالأجور : يصلون كما نصلي ويصومون كما نصوم ويتصدقون بفضول أموالهم قال : أوليس قد جعل الله لكم ما تصدقون : إن بكل تسبيحة صدقة وكل تكبيرة صدقة وكل تحميدة صدقة وكل تهليلة صدقة وأمر بمعروف صدقة ونهي عن منكر صدقة وفي بضع أحدكم صدقة قالوا : يا رسول الله أيأتي أحدنا شهوته ويكون له فيها أجر ؟ قال أرأيتم لو وضعها في حرام أكان عليه وزر ؟ فكذلك إذا وضعها في الحلال كان له أجر] رواه مسلم

Абу Заррдин (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Асгъабри Расулюллагъдиз (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Я Расуляллагъ! Девлетлуйриз вири хъсанвилер гузва: абуру чна хъиз куплар ийизва, чна хъиз сивер хуъзва ва чпин артух хъайи девлетрикай садакъярни гузва.

Ада (Пайгъамбарди) лагъана: "Бес квезни Аллагъди садакъя алудиз жедай затлар ганвачни? Гъакъикъатда: гъар са Тасбигъ (Субгъаналлагъ) - садакъя я, гъар са Такбир (Аллагъу Акбар) - садакъя я, гъар са Тагъмид (Альгъамдулиллягъ) - садакъя я, гъар са Тагълиль (Ля илягъа илляллагъ) - садакъя я, къени кар авун - садакъя я, чџуруди негъ авун - садакъя я, жуван папахъ галаз месин алакъада хъун - садакъя я".

Абуру лагъана: "Я Расуляллагъ! Чакай сада гъевес кыилиз акъудайла (жуван папахъ галаз), гъадаз хъсанвилер багъишдани?"

Ада лагъана: "Гъарам крар ийизвайдаз жаза гудайди я, тушни? Гъа икџ, гъалалдин крар ийизвайдаз хъсанвилер багъишда».

(Муслим)

26- гъадис

[عن أبي هريرة رضي الله تعالى عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم كل سلامى من الناس عليه صدقة كل يوم تطلع فيه الشمس : تعدل بين اثنين صدقة وتعين الرجل في دابته فتحمله عليها أو ترفع له عليها متاعه صدقة والكلمة الطيبة صدقة وبكل خطوة تمشيها إلى الصلاة صدقة وتميط الأذى عن الطريق صدقة] رواه البخاري ومسلم

Абу Хурайрадин (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Инсандин бедендин гъар са паюни садакъа гун лазим я. Рагъ экъечIай гъар са юкъуз: къведан арада гъахъ атIун - им садакъа я, гъайвандин (балкIан, деве...) кIула акъахзвайдаз ва я пар язавайдаз куъмекун - садакъа я, къени гаф лугъун - садакъа я, капI ийиз фидайла вегъезвай гъар са кам - садакъа я, манийвал ийизвай гъар са затI рекъелай алудун - садакъа я».

(Аль Бухари ва Муслим)

27- гъадис

[عن النّوّاس بن سميّان رضي الله تعالى عنه عن النبي صلى الله عليه وعلى آله وسلم قال البر حسن الخلق والإثم ما حاك في نفسك وكرهت أن يطلع عليه الناس] رواه مسلم

ан-Наввас ибн Самана (Аллагъ рази хъуй)
эхтилатзавайвал:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) икI лагъана:

«Къенивал - им хъсан ахлакъ (хесет) я, чIурувал - жуван рикIе юзаз масадаз чир тахъана кIанзвай затI я.
(Муслим)

وعن وابصة بن معبد رضي الله تعالى عنه قال : [أتيت رسول الله ﷺ فقال : جنّت تسأل عن البر ؟ قلت : نعم وقال : إستفت قلبك البر ما اطمأنت إليه النفس واطمأن إليه القلب والإثم ما حاك في النفس وتردد في الصدر وإن أفتاك الناس وأفتوك] حديث حسن رويناه في مسندي الإمامين أحمد بن حنبل والدرامي بإسناد حسن

Вабиса ибн Мабада эхтилатзавайвал:

«Вич Пайгъамбардин патав атайла, ада икI лагъанай:

Вун къенивиликай хабар къаз атанвайди яни?

Эхъ. - лагъана за.

Жуван рикIивай хабар яхъ! Къенивал - им рикIик ва руьгдик секинсузвал (инжиклувал) кутан тийидай шей я, амма чIурувал - им рикIе юзаз хура къатаддай шей я, гъатта инсанри ваз са шумудра, чи фикирдалди вун дугъри я, малумарайдалай гуьгъуьнизни. - лагъана Пайгъамбарди».

(Ахмад ва Ад-Дарими)

28- гъадис

[عن أبي نجیح العریاض بن ساریة رضی اللہ تعالیٰ عنہ قال : وعظنا رسول اللہ ﷺ موعظة وجلت منها القلوب وذرفت منها العیون فقلنا : یا رسول اللہ كأنها موعظة مودع فأوصنا قال أوصیکم بتقوی اللہ عز وجل والسمع والطاعة وإن تأمر علیکم عبد فإنه من یعش منکم فسیری اختلافا کثیرا فعلیکم بسنتی وسنة الخلفاء الراشدين المهديين عضوا علیها بالنواجذ وإیاکم ومحدثات الأمور فإن کل بدعة ضلالة] رواه أبو داود والترمذي وقال : حدیث حسن صحیح

Абу Наджигъ аль-Ирбад ибн Сарийяди (Аллагъ рази хъуй) эхтилатзава:

«Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) чаз вяз авуна, ам ван хъайила чи рикIик зурзун акатна ва вилериз накъвар атана.

Чна лагъана: "Я Расуляллагъ, и вяз эхиримжи насигъатдиз ухшар я, гъавиляй чаз веси ая!"

Ада лагъана: "Зи весияр квез:

Аллагъдихъай кичIе хъухъ ва тIеат ая, гъатта куь винел лукI пачагъ хъайитIани;

Гъакъикъатда, квекай гзаф яшамиш хъайидаз пара такъурвилер, чуьруькар аквада, гъавиляй зи Суннадин ва зи гъахълу Рашидунрин Халифайрин (Абу Бакр, Умар, Усман, Али) Суннадин рекъел хъухъ - гъич са жизвини адалай элячIмир;

Диндик цIийивилер кутунихъай кичIе хъухъ, вучиз лагъайтIа гъар са цIийивал - им дегишвал я ва гъар са дегишвал - им ягъалмишвал я ва гъар са ягъалмишвили Жегъеннемдиз тухузва"».

(Абу Дауд ва Ат-Тирмизи)

29- ғъадис

عن معاذ بن جبل رضي الله عنه قال : قلت يا رسول الله أخبرني بعمل يدخلني الجنة ويباعدني عن النار قال : لقد سألت عن عظيم وإنه ليسير على من يسره الله تعالى عليه : تعبد الله لا تشرك به شيئاً وتقيم الصلاة وتؤتي الزكاة وتصوم رمضان وتحج البيت ثم قال : ألا أدلك على أبواب الخير ؟ : الصوم جنة والصدقة تطفى الخطيئة كما يطفى الماء النار وصلاة الرجل في جوف الليل ثم تلا : { تتجافى جنوبهم عن المضاجع } { حتى إذا بلغ } { يعملون } ثم قال ألا أخبرك برأس الأمر وعموده وذروة سنامه ؟ قلت : بلى يا رسول الله قال رأس الأمر الإسلام وعموده الصلاة وذروة سنامه الجهاد ثم قال : ألا أخبرك بملاك ذلك كله ؟ قلت : بلى يا رسول الله فأخذ بلسانه وقال كف عليك هذا قلت : يا نبي الله وإنا لمؤاخذون بما نتكلم به ؟ فقال ثكلتك أمك وهل يكب الناس في النار على وجوههم - أو قال على مناخرهم - إلا حصائد ألسنتهم ؟ [

رواه الترمذي وقال : حديث حسن صحيح

Муъаз ибн Джабала (Аллагъ рази хъуй)
эхтилатзавайвал:

За Пайгъамбардиз (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Я Расуляллагъ, зун женнетдиз тухудай ва жегъеннемдивай хуьдай амал гъим ятIа лагъ ман!

Ада лагъана: "Буна завай гзаф важиблу кар жузуна, амма адан гъавурда анжах

Чехи Аллагъди гъавурда турди акъада.

Аллагъдиз шериквал тагъана ибадат авун;

КапI авун ва Закат гун;

Рамазанд вацра сивер хуън;

Гъяждад фин".

Ахпа ада мадни лагъана: "Ваз хийирдин ракIарар гъибур ятIа къалурдани?:

Ви къалхан тир сивер хуън;

Ци цIай хкадардайвал гунагъарни хатаяр михъзавай садакъаяр;

Йифен къулара ийизвай купIар".

Инал ада Къуръандин аятар кIелна (Коран: Сура 32 "Саджда" 16, 17).

Ахпа мадни лагъана: "Ваз эмирдин къил, адан дестек ва кIукI вуч ятIа лугъудани?"

За лагъана: "Эхъ, я Расуляллагъ".

Ада лагъана: "Эмирдин къил - Ислам я, адан дестек - капI я, кIукI - джигъад".

Ахпа ада мадни лагъана: "Ваз абурув виридав гъикI агакъдатIа лугъудани?"

За лагъана: "Эхъ, я Расуляллагъ".

Ада вичин мез къуна лагъана: "Им хуъх".

За лагъана: "Я Расуляллагъ, бес чи гафар чаз акси яз акъваздани?"

Ада лагъана: "Ви диде вакай магърум хъурай, Муъаз! Меци тахъайла мад куь инсан чинихъди, ва я ада лагъайвал - кIуфухъди, жегъеннемдиз вегъезва?"».

(Ат-Тирмизи)

30- гъадис

[عن أبي ثعلبة الخشبي جرثوم بن ناشر رضي الله تعالى عنه عن رسول الله ﷺ قال إن الله تعالى فرض فرائض فلا تضيعوها وحد حدودا فلا تعتدوها وحرم أشياء فلا تنتهكوها وسكت عن أشياء رحمة لكم غير نسيان فلا تبحثوا عنها] حديث حسن رواه الدارقطني وغيره

Абу Саълаба аль-Хушаний Джурсум ибн Нашира (Аллагъ рази хъуй) эхтилатзавайвал:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Гъакъикъатда Чехи Аллагъди чи хиве ферзер тунва, гъавиляй абур гъисаба такъуна тамир;

Ада сергъатар эцигнава, гъавиляй абурұлай элячIмир;

Ада бязи крар гъарамнава, гъавиляй абур ийимир;
 Бязи шейэрикай Ам гъич раханвач - рикџелай
 алатна ваъ, куь язухдай - гъавиляй абур чириз
 алахъмир».

(Ад-Даракутни)

31- гъадис

[عن أبي العباس سهل بن سعد الساعدي رضي الله تعالى عنه قال
 جاء رجل إلى النبي ﷺ فقال : يا رسول الله دلني على عمل إذا عملته
 أحبني الله وأحبني الناس : فقال إزهد في الدنيا يحبك الله وإزهد فيما عند
 الناس يحبك الناس] حديث حسن رواه ابن ماجة وغيره بأسانيد حسنة

Абуль-Аббас Сагъл ибн Саъд ас-Саъидиди
 (Аллагъ рази хъуй) эхтилатзава:

Пайгъамбардин (Аллагъдин салатни салам хъуй
 адал) патав са кас атана

икI лагъана:

«Я Расуляллагъ, заз амал чира, герек, за гъам
 кыле тухвайла, Аллагъдизни инсанриз зун кIан жен.

Ада лагъана: "И дуьньядихъай чин элкъуьрайтIа,
 вун Аллагъдиз кIан жеда, инсанрив гвай затIарихъай
 чин элкъуьрайтIа, вун гъабрузни кIан жеда"».

(Ибн Маджа)

32- гъадис

[عن أبي سعيد سعد بن مالك بن سنان الخدري رضي الله تعالى عنه أن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم قال : لا ضرر ولا ضرار [حديث حسن رواه ابن ماجه والدارقطني وغيرهما مسندا ورواه مالك في الموطأ مرسلًا عن عمرو بن يحيى عن أبيه عن النبي ﷺ فأسقط أبا سعيد وله طرق يقوي بعضها بعضا

Абу Са'ида Са'да Ибн Синана Аль Худриди
(Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам
хъуй адал) лагъана:

«Жувазни масадаз зарар гумир».

(Ибн Маджа ва Ад Даракутни)

33- гъадис

[عن ابن عباس رضي الله عنهما أن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم قال : لو يعطى الناس بدعواهم لادعى رجال أموال قوم ودماءهم لكن البينة على المدعى واليمين على من أنكر [حديث حسن رواه البيهقي وغيره هكذا وبعضه في الصحيحين

Ибн Аббасдин (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Эгер инсанриз кІан хъайи шей гузвайтІа, абуруз масадан мал-девлет ва иви кІан жедай, анжах субут авун истемишзавайдан везифа я, амма кьин кьун - инкар ийизвайдан буржи я».

(Аль Байхаки)

34- гъадис

[عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال : سمعت رسول الله ﷺ يقول : من رأى منكم منكرا فليغيره بيده فإن لم يستطع فبلسانه فإن لم يستطع فبقلبه وذلك أضعف الإيمان] رواه مسلم

Абу Са'ида Аль Худриди (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Квекай низ са чџурувал акуртІа, ам гъилелди акъвазаррай; жезвачтІа, мецелди (гафуналди); жезвачтІа, рикџелди рази тахъурай - им виридалайни зайиф Иман авайвилин лишан я».

(Муслим)

35- гъадис

[عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم لا تحاسدوا ولا تتناجشوا ولا تباغضوا ولا تدابروا ولا يبيع بعضكم على بيع بعض وكونوا عباد الله إخوانا المسلم أخو المسلم لا يظلمه ولا يخذله ولا يكذبه ولا يحقره التقوى ههنا - ويشير إلى صدور ثلاث مرات - بحسب امرئ من الشر أن يحقر أخاه المسلم كل المسلم على المسلم حرام : دمه وماله وعرضه] رواه مسلم

Абу Хурайради (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Аллагъдин лукІар, сад садал бахил жемир, къиметар багъа ийимир, сад садал ажугълу жемир, сада садаз далу гумир, сада масадан къиметар

чѳурмир, анжах стхаяр хъиз хъухъ. Мусурман - мусурмандин стха я: адаз зулум ийидач, ам гадардач, алдатмишдач, нифрет (алчах къун) ийидач. Аллагъдихъай кичѳевал ина хъана кѳанда - ада пудра вичин хур къалурна. Жуван мусурман стха алчах къун (ам нифрет авун) инсан патал еке шийир я. Мусурман патал адан мусурман стхадин вири шейѳр гъарам я: адан иви, мал-девлет ва ягъ-намус».

(Муслим)

36- гъадис

[عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي ﷺ قال من نفس عن مؤمن كربة من كرب الدنيا نفس الله عنه كربة من كرب يوم القيامة ومن يسر على معسر يسر الله عليه في الدنيا والآخرة ومن ستر مسلما ستره الله في الدنيا والآخرة والله في عون العبد ما كان العبد في عون أخيه ومن سلك طريقا يلتمس فيه علما سهل الله له به طريقا إلى الجنة وما اجتمع قوم في بيت من بيوت الله يتلون كتاب الله ويتدارسونه بينهم إلا نزلت عليهم السكينة وغشيتهم الرحمة وحفتهم الملائكة وذكرهم الله فيمن عنده ومن بطأ به عمله لم يسرع به نسبه] رواه مسلم بهذا اللفظ

Абу Хурайради (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Ни и дуъньядал муъмин кас бедбахтвиликай хвейитІа, Аллагъди ам Къияматдин юкъуз бедбахвиликай хуъда. Ни азабдик квай касдин пай къезилар авуртІа, Аллагъди адан пай и дуъньядани эхиратда къезиларда. Ни мусурмандин тереф хвейитІа, Аллагъди адан тереф и дуъньядани эхиратда хуъда. ЛукІди вичин стхадиз куъмекзамай къван, Аллагъди Вичин лукІдизни куъмек ийида. Вуж илим чирунин рекъяй фейитІа, Аллагъди адаз женнетдиз фидай рехъ къезиларда. Инсанривай Аллагъдин кІвалерикай са кІвале, Аллагъдин Ктаб кІелун ва я чирун патал, кІватІ ийиз жедач, Ада абуруз секинвал гун, рагъметдив галчукун, малаикрив элкъвена къун ва Аллагъди Вичихъ авайбурун арада абур рикІел гъун тахъана (галачиз). Жуван амалар себеб хъана гуьгъуьна амукъайдак вичик тади кутадач ва адан тухумдикни».

(Муслим)

37- гъадис

[عن ابن عباس رضي الله عنهما عن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم فيما يرويه عن ربه تبارك وتعالى قال إن الله كتب الحسنات والسيئات ثم بين ذلك فمن هم بحسنة فلم يعملها كتبها الله عنده حسنة كاملة وإن هم بها فعلها كتبها الله عنده عشر حسنات إلى سبعمائة ضعف إلى أضعاف كثيرة وإن هم بسيئة فلم يعملها كتبها الله عنده حسنة كاملة وإن هم بها فعلها كتبها الله سيئة واحدة] رواه البخاري

Ибн Аббасди (Аллагъ рази хъуй) эхтилатзава:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) агакарнава ихти Аллагти-Таалади гафар:

«Гъакъикъатда Аллагъ Таалади инсанрин вири къени ва чIуру крар кхъенва. Ахпа Ада ихътин баянар гана: эгер са касдиз къени кар ийиз кIанз, хъаначтIа, Аллагъди ада къени кар авунвайди хъиз кхъизва; эгер са касдиз къени кар ийиз кIанз, авунатIа, Аллагъди ада цIуд къени кар авунвайди хъиз кхъизва, гъатта ирид виш ва гъадалай гзафни. Эгер са касдиз чIуру кар ийиз кIанз, авуначтIа, Аллагъди ада къени кар авунвайди хъиз кхъизва; эгер са касдиз чIуру кар ийиз кIанз, авунатIа, Аллагъди ада са чIуру кар авунвайди хъиз кхъизва».

(Аль Бухари ва Муслим)

38- гъадис

[عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم : إن الله تعالى قال : من عادى لي وليا فقد آذنته بالحرب وما تقرب إلي عبدي بشئ أحب إلي مما افترضته عليه ولا يزال عبدي يتقرب إلي بالنوافل حتى أحبه فإذا أحببته كنت سمعه الذي يسمع به وبصره الذي يبصر به ويده التي يبطش بها ورجله التي يمشي بها ولئن سألني لأعطينه ولئن استعاذني لأعيذنه] رواه البخاري

Абу Гъурайради (Аллагъ рази хъуй)
эхтилатзавайвал:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Гъакъикъатда ЧІехи Аллагъди лугъузва: "Ни Зи велийриз (пІирер-шейхериз) душманвал авуртІа, За абурухъ галаз дяве тухуда. Зи лукІ, Заз виридалайни кІани шей тир, гъадан хиве тунвай ферзерилай гъейри маса затІ галаз Зав мукъвал жедач, ва Зи лукІди нафиле (яни ферз тушир) крар ийизмай къван Зав мукъвал жеда, та-а Заз гъам кІан жедалди. Заз гъам кІан хъайила, Зун гъадаз ван къвезвай япар жеда,

гъадаз экв аквазвай вилер жеда, гъада язвай гъил жеда, гъам къекъвезвай кIвач жеда. Гъада Завай тIалабайтIа, За гъадаз гуда; гъадаз Завай далда кIан хъайитIа, За гъадаз гуда"».

(Аль Бухари)

39- гъадис

[عن ابن عباس رضي الله عنهما أن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم قال إن الله تجاوز لي عن أمتي الخطأ والنسيان وما استكثروا عليه] حديث حسن رواه ابن ماجه والبيهقي وغيرهما

Ибн Аббасдин (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) лагъана:

«Гъакъикъатда Аллагъди зи гъуърметдай уьмметдин хатайрилай, рикIелай фидай хесетдилай, масада гужуналди ийиз тур гунагърилай гъил къачуда».

(Ибн Маджа ва Аль Байхаки)

40- гъадис

[عن ابن عمر رضي الله عنهما قال : أخذ رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم بمنكبي فقال : كن في الدنيا كأنك غريب أو عابر سبيل]
[وكان ابن عمر رضي الله تعالى عنهما يقول : إذا أمسيت فلا تنتظر الصباح وإذا أصبحت فلا تنتظر المساء وخذ من صحتك لمرضك ومن حياتك لموتك رواه البخاري]

Умаран хџи (Аллагъ рази хъуй) эхтилатзава:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) зи къуьнел вичин
гъил эцигна ва икІ лагъана:

«И дуьньядал мугъман ва я рекъе авай кас хъиз яшамиш хъухъ».

«Уммаран хџи мукъвал-мукъвал икІ лугъудай:
"Йиф хъайила югъ, югъ хъайила йиф жеда лагъана умуд кутамир. Сагъ тирла начагъвилиз, чан алайла къиникъдиз менфят къачу". Яни, сагълам тирла вавай ибадатар, хъсан крар ийиз абурукай менфят къачуз жеда. Чан алай чІавузни гъакІ. Начагъ хъайила ва я къейила хъижедач эхир».

(Аль-Бухари)

41- гъадис

[عن أبي محمد عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما قال :
قال رسول الله ﷺ : لا يؤمن أحدكم حتى يكون هواه تبعا لما جئت به]
حديث حسن صحيح رويناه في كتاب الحجة بإسناد صحيح

Абу Мухаммада Абдуллаха Ибн Амра Ибн Аль
Аса (Аллагъ рази хъуй) гафаралди агакъарна:

Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй
адал) лагъана:

"Куъ майилар (гъевес) за къалурнавайвал
тахъанмаз, квекай садахъни гъакъикъи иман жедач".

(Сахих гъадис ктаб "Аль Худжжа")

42- гъадис

[عن أنس رضي الله عنه قال : سمعت رسول الله صلى الله عليه
وآله وسلم يقول : قال الله تعالى يا ابن آدم إنك ما دعوتني ورجوتني
غفرت لك على ما كان منك ولا أبالي يا ابن آدم لو بلغت ذنوبك عنان
السماء ثم استغفرتني غفرت لك يا ابن آدم لو أتيتني بقراب الأرض
خطايا ثم لقيتني لا تشرك بي شيئا لأتيتك بقرابها مغفرة] رواه الترمذي
وقال : حديث حسن صحيح

Анас (Аллагъ рази хъуй) лагъана:

Заз ван хъана Пайгъамбарди (Аллагъдин салатни салам хъуй адал) эхтилатзавайвал:

«Чехи Аллагъди икӀ лагъана:

Я Адаман хва, вуна Заз дуъаяр ийиз, Захъ умудзамай къван, За ваз инжиклу тахъана, багъишламишда;

Я Адаман хва, вак цававай булутрив агакъдай къван гунагъар хъайитӀани, эгер вуна Завай багъишламишун тӀалабайтӀа, За гъил къачуда;

Я Адаман хва, эгер вун и дуънья къван гунагъар кваз Зи вилик атайтӀани, вуна Заз шериквал тегъиз (тай авачирди гъисабиз) хъайитӀа, За ваз и дуънья къван еке багъишламишун гуда».

(Ат-Тирмизи ва Ад-Дарими)

Мухаммад Пайгъамбар (Аллагъдин салатни салам
хъуй адал) лагъана:

*«Гъи касди 40 гъадис вичелай агакъарайтла а кас
эхир къияматдин юкъуз
алим хъиз къаргъда, зун гъа касдин шагъид ва
къумекчи жеда».*

*Алемрин Раббидиз шукур, саламатвални
хийир-дуъа чи Мугъаммад Пайгъамбардиз адан
вири асгъабриз хъуй.*

Lezgidin.ru